

KAY HØEGS DANSKE SAMLING

Af Volmer Rosenkilde

DET HØEG'SKE BIBLIOTEK er vort Lands største boglige Seværdighed i Privateje. Det er en Specialsamling og i virkelig Betydning en national Samling, idet den omfatter den danske Litteratur til og med 1600.

Man har Kendskab til omkring 1685 Tryk fra denne Periode, heri medregnet alle saadanne Tryk, som kun er bevaret i fragmentarisk Stand, og for Tiden indtil 1550 er endda medregnet ogsaa de Bøger, der ikke er bevaret, men hvis Eksistens er kendt fra gamle Bogkataloger eller Citater i litterære Arbejder. Heraf ejer Landets Nationalbibliotek, Det kgl. Bibliotek, næsten 1100, og vort næststørste Statsbibliotek, Universitetsbiblioteket, 395 Bøger, i begge Tilfælde medregnet Defekter og Fragmenter.

Næst Danmark er Sverige det Land, der ejer det største Antal af Periodens danske Bøger. Det skyldes dels de meget fremragende danske Bog-samlinger, som svenske Feltherrer i det 17de Aarhundrede hjemførte som Krigsbytte, dels Sydvestsveriges Samhørighed med Danmark indtil Midten af det 17de Aarhundrede. Blandt Sveriges vigtigste Erhvervelser var Historiografen Stephen Hansen Stephanius' Bibliotek i Sorø, som man dog købte, omend i stor Hemmelighed, at ikke den danske Regering skulde hindre dets Udførsel. Det findes nu i Hovedsagen i Universitetsbiblioteket i Uppsala. Endvidere vor største Privatsamling paa den Tid, skabt af Landsdommer Jørgen Seefeldt paa Ringsted Kloster. Det omfattede mere end 26.000 Bind. Under Carl X Gustavs Felttog i Danmark 1657-58 fik Landsforræderen Corfitz Ulfeldt den svenske Konges Tilladelse til at tilegne sig

Biblioteket som Krigsbytte og overførte det efterhaanden til Malmø sammen med hans egen Samling paa ca. 7000 Bind. Da Ulfeldt senere ogsaa kom i Klammeri med den svenske Konge, lod Carl Gustav baade Seefeldts og Ulfeldts Biblioteker 1661 føre til Stockholm, hvor de blev indlemmet i Kungliga Biblioteket. Ved Stockholms Slots Brand 1697 blev dog en Del af Bøgerne ødelagt; af Seefeldts Samling var kun 6300 Bind tilbage. Trods det er ingen af de svenske Bibliotekers Repræsentation af tidlige danske Bøger tilnærmelsesvis saa stor som den Høeg'ske Samling. Kungliga Biblioteket i Stockholm og Universitetsbibliotekerne i Lund og Uppsala ejer omtrent lige mange hver, nemlig omtrent 200. Heri er medregnet Dubletter og Fragmenter.

Samlingen her omfatter 297 Bøger foruden 14 Bøger fra samme Periode, hvoriblandt Henrik Rantzaus Produktion, der efter min Mening maa medregnes til Danica, ialt altsaa 311 Bøger. Ene fra regnet Henrik Hjelmstjernes Samling i det 18de og Resens i det 17de Aarhundrede, er det den største Samling af vor tidlige Litteratur i Privateje, der overhovedet nogensinde har eksisteret. Og med Hensyn til Hjelmstjernes og Resens Samlinger maa det tages i Betragtning, at de blev skabt for omtrent to og tre Hundrede Aar siden, hvor Eksemplarerne ikke var *saa* faatallige, som de er i Dag, selvom der saa dengang kan have været Samlervanskeligheder af anden Art.

Om tidligere Samlinger af dansk Litteratur i dets første Aarhundrede skal gives nogle faa Oplysninger. Den første skylder, som før nævnt, Forfatteren af Atlas Danicus, Historikeren Professor Peder Hansen Resen sin Tilblivelse. Hans Samling af danske Palæotyper omfattede næsten 100 Bøger; selv det tidlige Tidspunkt taget i Betragtning er det et forbløffende Tal. Han skænkede sin Samling til Universitetsbiblioteket, hvor det hele gik tabt ved Københavns Brand 1728.

Paa Resens Tid, og vel paa hans Foranledning, ser man for første Gang Regeringen interessere sig for, hvad endnu var tilbage af den gamle trykte Litteratur, idet Christian den Femte 1687 udsendte Ordre til Biskopperne om at indsamle og indsende, hvad der fandtes i Stiftskisterne og paa andre Steder i Stifterne af Bøger og Haandskrifter før 1550. Hvor meget der indkom vides ikke, men det samlede Materiale gik ligeledes op i Luer ved

Træsnit i *Jerusalems Forstyrrelse*, oversat af Peder Tidemand. Magdeburg 1539.

Nationalulykken 1728. Man har dog ikke troet paa, at den første Ordre skulde været taget alvorligt overalt, for et lille Hundrede Aar senere, i 1782, udsendtes til baade den gejstlige og verdslige Øvrighed »Placat anlangende haandskrevne Codices paa Pergament eller Papiir og gamle Danske Bøger

af første Tryk til Midten af det 16de Aarhundrede, som maatte forefindes ved Kirker eller publique Stiftelser, og derfra kunde afhændes, deres Overdragelse til det store Kongelige Bibliothek, imod billig Erstatning, med videre.«

Foruden Resen kan af andre betydende tidlige Samlere af vor første Litteratur bl. a. nævnes Anne Gjøe – der testamenterede sit Bibliotek til sin Broders Datterdatter Karen Brahe, og under hvis Navn det endnu eksisterer i Odense – Peder Terpger, Peder Syv og Arne Magnussen. Den sidste har udarbejdet en Fortegnelse over 110 danske Bøger fra 1501–59; Haandskriftet til denne Fortegnelse eksisterer endnu i Det kgl. Bibliotek. Paa et lidt senere Tidspunkt, omkring Midten af det 18de Aarhundrede, havde man naaet et betydeligt bedre Kendskab til vore gamle Tryk. Jakob Langebek udarbejdede paa den Tid en Liste over de Bøger før 1550, han kendte eller havde fundet omtalt, og kom til 260. Heraf er der ca. 50, vi i vore Dage ikke medtager som danske, men i Betragtning af, at vi nu – omtrent 200 Aar senere – har registreret 298 Bøger fra Perioden, maa man sige, at Langebek var godt underrettet. 1764–65 offentliggjorde han i Videnskabsbernes Selskabs Almanakker en Fortegnelse over de dengang kendte danske Bøger fra Tiden før 1561.

Alle de før nævnte Samlinger blev – Anne Gjøes ene fraregnet – i alt væsentligt tilintetgjort ved Branden 1728. Det 18de Aarhundredes Bogsamlere maatte derfor næsten begynde helt forfra. Men den store Nationalulykke virkede ansporende paa Tidens bogkyndige; det lykkedes Mænd som Gram, Klevenfeld, Luxdorph, Langebek, Hjelmstjerne i Særdeleshed samt Thott og Suhm ved utrolig Flid og Ihærdighed at genskabe danske Samlinger. Mange Tryk var vel tabt for bestandig, men til Gengæld havde man fremdraget andre, der ikke tidligere havde været kendt. Hovedparten af disse Samlinger blev efterhaanden Det kgl. Biblioteks Eje og er Fundamentet for vor Viden om den tidlige danske Litteratur.

Da Overbibliotekar Chr. Bruun 1870–75 udgav sin historiske Bibliografi over den danske Litteratur til 1550, sluttede han: »Meget faa af de Skrifter, som ere omtalte i denne Bibliographi, ere endnu paa løs Haand og skifte fra Tid til anden Eiere. Det bliver vel ogsaa deres Skjæbne, at de

En sandru/ gruelig oc
 forskreckelig ny Tidende aff Ungern/
 huorledis den Stad Temesuar/ som nu hørde Tyr-
 skeren til/ formedelst Guds synderlige tilladelse/ bleff i et
 Dyeblicflet oc aldelis fordærffuet/ omstyrt/ forsprenge
 oc nedsiunket/ De der som Staden oc Slottet
 stod tilforn/ er nu ekon idel Vand/
 oc er ligest til at ansee
 som en stor
 Sp.

Prentet i Kjøbenhavn/ aff Laurentz Benedichte
 Anno 1576.

tilsidst finde Vei til offentlige Bibliotheker, og den Tid kan forudses, da der vil være stænget for Alt det, som endnu er tilbage af Danmarks ældste Litteratur. Mangen Bogelsker vil da beklage, at han ikke kan sætte nogle af disse ærværdige Skatte paa Hylderne i sit Bogskab. Men et Lands ældste Literatur hører til dets dyrebareste Eiendele, og den Gjerning er ikke gjort omsonst at bringe den til trygge Gjemmesteder.«

Men at dog adskilligt endnu kan findes udenfor de offentlige Bibliotheker, viser Kay Høegs Samling. Flere Samlere har medvirket til at skabe dette Resultat, der i Ordets egentligste Forstand er enestaaende, det kan aldrig gentages, eftersom de i denne Samling værende Bøger i mangfoldige Tilfælde er de eneste kendte Eksemplarer i Privateje.

Af de 311 Bøger er 25 det eneste Eksemplar, der kendes her i Landet. Og heraf igen er de 11 det eneste, der overhovedet er bevaret. Andre 13 kendes kun i 2 Eksemplarer. Og i alle disse Tilfælde er det andet bevarede Eksemplar Statsejendom. 10 af Bøgerne er forsynet med Dedikation. 30 af Trykkene har enten Faksimiler eller Mangler. Det er et forbløffende lille Antal i Betragtning af Samlingens Karakter, det maa erindres, at mange af vore tidlige Bøger kun kendes i ufuldstændig eller fragmentarisk Stand.

Blandt de 11 Unica er to Bryllupsdigte til Hertuginde Christine af Lothringen, Christian den II.s Datter, der 1541 blev formælet med Hertug Franz af Lothringen. Det ene Digt er skrevet af Professor Jacob Jespersen, der her anfører, at han er Professor i Græsk, og at han er blind paa daværende Tidspunkt. Uagtet der er bevaret flere Tryk fra hans Haand, er dette praktisk taget alt, hvad man ved om ham. I Digtet opfordrer han Hertugen til at være gavmild mod lærde Mænd. Saa maatte Hertugen finde ud af, om det var ham selv, han tænkte paa. Der eksisterer et Eksemplar af Bogen i et lidt senere Tryk, det ejes af vort Kgl. Bibliotek. I dette sidste anføres Skriftet at være trykt *mense Augusto*, mens det Høeg'ske Eksemplar er trykt *mense Julio*. En *Almanach oc Practica Paa det Aar ... 1597, beregnet ved M. David Herlitzium* er ogsaa det eneste kendte fuldstændige Eksemplar. Det er fundet i Permen af et Pergamentbind. Bindets to Papskiver indeholdt netop hver sin Halvdel af Bogen – saa bekvemt har Almanakkens Format været for Bogbinderen.

Træsnit i vor ældste kendte ABC trykt i København 1591 af Mads Vingaard. Unicum.

Ogsaa to af de andre Unica er fundet i gamle Bogbind. Det ene er et Flyveblad trykt af Lorentz Benedicht 1576: *En sandru, gruelig oc forskreckelig ny Tidende aff Vngern, huorledis den Stad Temesuar ... formedelst Guds synderlige tilladelse, bleff i it Øyeblik slet oc aldelis fordærffuet, omstyrt, forsprengt oc nedsiuncken*.. Den bombastiske Titel lader os ane, at der ikke har været meget tilbage af Byen efter den Omgang. Beretningen blev sammen med en Del Manuskript- og Korrekturfragmenter – hvoriblandt ogsaa et hidtil ukendt Prognosticon til en dansk Almanak 1591 – fundet i et Læderbind om Johann Petersens kendte *Chronica der Lande zu Holsten & c...* 1557. Paa Bindets Forside fandtes den første Ejers Navn, Thomas Husum, der var Bartskeer og Barber i København i Slutningen af 16de Aarhundrede.

Det andet er fire Blade af en plattysk ABC, trykt 1591 af Mads Vingaard. Indtil 1941, da dette Tryk blev fremdraget, var vor hidtil ældste kendte ABC et Tryk fra 1731. Det nye Fund – der laa i Bindet om den af Benedicht trykte Udgave af Carions *Chronica* fra 1595 – rykkede paa een Gang vort Kendskab til Barnets første Lærebog 140 Aar tilbage. Og man konstaterede nu, at ganske den samme Hane – Aarvaagenhedens Symbol – der i vore Dages ABC'er skal mane den første Ungdom til Opmærksomhed, ogsaa for 350 Aar siden prydede den lille Tryksag. Paa en af Siderne føler man den pædagogiske Pegefinger løfte sig, naar man læser:

De Olde schol man Eren

De Junge schol mand Lheren.

Ejendommeligt nok blev kort efter fundet endnu en forhen ukendt ABC, en tysk Udgave trykt i København 1634. Den blev erhvervet af Det kgl. Bibliotek.

Andre Unica er en tysk Oversættelse af Niels Hemmingsens Postil 1565 – fra det Stolbergske Bibliotek i Wernigerode – Varianter af Frederik den Andens Haandfæstning 1567 og 1590, af Jyske Lov paa Plattysk 1593, Khunrath's *Medulla destillatoria et medica* 1598 og *Hortulus animæ* 1552.

To og fyrretyve af Samlingens Bøger er danske Palæotyper, altsaa trykt før Udgangen af 1550. Her er alle de af Matthæus Brandis og Gotfred af Ghemen fremstillede Lovudgaver fra Aarhundredets første Tiaar. Den

Quaedam breues expofitiões ⁊ legum ex
tū cōcordantie et alligatiões circa leges in
cie p reuerendu in xpo prēm ac dñm Hanu
tum Ep̄m vibergeñ ⁊ venerabilez vtriusq;
turis doctorē sup iutorz legifterū.

Marcolfus og hans Hustru for Kong Salomon. Titeltræsniit i Jyske Lov
trykt i Ribe 1504 af Matthæus Brandis.

sjældneste af dem er den visbyske Søret paa Plattysk, trykt af Gotfred af Ghemen 1505; kun fire fuldstændige Eksemplarer kendes, og dette er det eneste i Privateje. Allerede i det 18de Aarhundrede værdsatte man denne Bog saa højt, at et Eksemplar paa Sekmans Auktion 1750 indbragte 17 Rdl. Det var 1 Rdl. mere end hele *Missale Nidrosiense* 1519 indbragte paa Langebeks Auktion 1777.

Polemikken mellem Frederik I og Christian II i Tyvernes Begyndelse kan følges gennem fem Skrifter. Vort første Ny Testamente 1524, kaldet Christian den Andens, er bundet sammen med et ubeskaaret Eksemplar af det af Michaelis-Brødrene i Rostock trykte Register 1524. Det er det eneste fuldstændige Eksemplar i Danmark og stammer fra det Stolbergske Bibliotek i Wernigerode.

Lundekanniken Christian Pedersen er som bekendt Periodens mest produktive Forfatter. Her i Samlingen findes 9 af hans Bøger, nemlig de to Lægebøger Malmø 1533 og 1534, fire Antwerpentryk fra 1531, hvoriblandt et dejligt Eksemplar af hans Fordanskning af det ny Testamente samt 3 Parisertryk, alle udført af den lærde Bogtrykker Josse Badius Ascensius. Det er Saxo 1514, At høre Messe 1514 og Jærtegnpostillen 1515. Den sidste er kun bevaret i fem fuldstændige Eksemplarer og er det største Værk paa dansk Sprog før Reformationen; i sin Art det eneste, der har været trykt paa dansk. Flere af Bogens smukke Initialer bærer Christian Pedersens Signatur, og de er i det mindste blevet til paa hans Foranledning, selv om han maaske næppe selv har været i Stand til at tegne eller skære dem. Allerede for et Par Aarhundreder siden har man forarbejdet et skindklædt Foderal til Eksemplaret; det er ganske sjældent at se slig Omhu for Konservering af Bøgernes Ydre paa den Tid.

Andre af de mere kendte Tryk i Samlingen er den latinske Kirkeordnants fra 1537, den plattyske og den danske fra 1542, den sidste sammenbundet med Ribeartiklerne fra samme Aar. De er kun kendte i fire Eksemplarer. Endvidere Hans Tausens paabegyndte Oversættelse af det gamle Testamente 1536, hvoraf han naaede de fem Mosebøger, og hans Postil fra 1539, Frands Vormordsens Fordanskning af Davids Salmer, trykt af Michaelis-Brødrene i Rostock 1528, der har tilhørt Biskop Fr. Mün-

CANCELLIE=COLLEGIET

¶ Hier beghynt dat hoghelle water recht.

Item wor eyn schipper winnet
eynen sturman edder eyne leyt-
sager ekte eynen schipman Deme
syn se plichtich sijnre reyse vul to
dande also se em ghelauet hebbē Were dat
se des nicht en holden So scal he demme
schipperen sijn gantze lon weder gheuen
dat he op ghebozet heft Dat to scal he geue
van synes sulues ghelde half so vele als em
ghelauet was Och en scal neen sturman des
andere leytlagere ekte schipman entwinnē
ekte ondechuren meret dat penich man dat
dede. de scal ene weder van sich antwardē
deme ienen de ene to dem ersten gewonnen
heft edder he scal dat mit sijneme rechte bes
waren dat he ene aller ersten gewūnen heft
be Dade de ghewūnen ekte gehuret was
scal syneme schipperen de reyse vul doen. vñ
vñne sijnre myltoet dat he sich twee heren
vor but ekte vorhurde so licht dat an deme
schipper wat he em gheuen wil edder nithe
van sijneme lone. wente he vñ to rechte dat
mede verclaren heft.

*Soxhem
mud sine
Artickel*

Item is dat icmant vñ sy sturman effthe
leytlaghe edder schippman sich bestedet vñ
a i

ter og af ham er erhvervet 1799 – samt det ældste Roskildetryk, Erasmus af Rotterdams Bog om en kristen Fyrstes Undervisning, trykt af Hans Barth 1534. Et andet Tryk fra Hans Barth's Roskildepresse har en interessant Proveniens. Det er Philip Melanchtons latinske Pastoralteologi fra 1538, den første i Danmark, og iøvrigt den første Bog, der her i Landet er trykt med Antikvaskrift. Bogen er sammen med tre andre Skrifter af kirkelig Art indbundet herhjemme i et guld- og blindtrykt Hellæderbind. Paa Forsiden har den første Ejer ladet sit Navn trykke: Olaus Chrisostomus, og paa Bagpermen Aarstallet 1540; Chrysostomus er en Latinisering af Gyldenmund, han var den første evangeliske Rektor ved Malmø Gymnasium og blev siden Biskop i Aalborg med Bopæl i hans Fødeby Hjørring.

Paa Bogens Forsatsblade kan man gennem nogle lidt makulerede Tilskrifter følge en Del af Værkets Historie. »Denne Bog var fordom den Nestfyrste Superintendentis her i Aalborg Stiftis – dvs. Doctor Oluff Chrysostomi hans – som dette saakaldtes – aff chrysostomi – Guld-Mund ... Dette skreff Jeg til Opliusning om saadant 3die Pintzedag 1684. (H) Eriksøn (Horne) ... Sognepræst i Moesberg kald.« I nogle efterfølgende Sætninger omtales Bogens Indhold. Ogsaa paa Bagpermen omtales den første Ejer af en lidt ældre Haand: »... Chrysosto(mi) Skyld, som fordom ejede den Bog og holt megit aff (den) ... for dend Part, der ... var sidst ... og kand denne Bog vel ... 28 Sk. og det vel for 2 Mk.« Bogen har saaledes siden været i Sognepræstens Eje i Mosbjerg (Hørmested) i Nærheden af Hjørring. Senere har den tilhørt Historikeren Hans Gram, der paa to af Bindets Skrifter har skrevet sit Navn paa Titelbladet. Chrysostomus er kendt som en meget nidkær Biskop, der udrettede et stort Arbejde for at bringe Orden i Stiftets Forhold, og da Bogen er forsynet med en Del samtidige Marginalnoter af udpræget instruktiv Karakter, kan de vel antages at stamme fra Chrysostomus selv. Om hans boglige Interesser vidner en endnu bevaret Fortegnelse over de vendelboske Præsters Bogforraad, som han har optaget under sine Visitatser.

En ganske særlig attraaværdig Bog maa nævnes, nemlig Niclaus Manuel's *Dialogus om den papistiske Messe*, trykt i Malmø 1533. Forfatteren af

Christian Pedersens danske Bearbejdelse af Luthers Skrift. Trykt i Antwerpen 1531.

dette Spottedigt over den katolske Messe var en schweizisk Reformator og Træskærer, men den ukendte Oversætter og Bearbejder har lokaliseret Bogen med danske Stednavne og danske Kirke- og Helgenbilleder, og det er et af vore betydeligste satiriske Digte fra den Tid. Det er det eneste kendte Eksemplar udenfor Det kgl. Bibliotek.

Samlingens Eksemplar af Christian den Tredies Bibel 1550 har tilhørt

en af vore store Bogsamlere, Vincent Lerche (1666–1742), der var Overceremonimester og tilsynshavende ved Kongens Bygningsarbejder, og bærer hans Superexlibris i Guld. Det er et helt perfekt Eksemplar, sikkert et af de smukkeste, der overhovedet findes i vore Dage.

Som Helhed kan man sige, at bortset fra de store kirkelige Haandbøger fra den katolske Tid indeholder den Høeg'ske Samlings Palæotypafdeling en meget væsentlig Del af vor betydeligste Litteratur fra Aarhundredets første Halvdel.

Fra Aarhundredets anden Halvdel skal først omtales den meget smukke og store Repræsentation af Niels Hemmingsen, der ved Siden af Tycho Brahe var Tidens største Skikkelse. Hans Produktion er for langt den overvejende Dels Vedkommende trykt i Udlandet, og det er ikke altid, man kan træffe Eksemplarer i danske Samlinger.

Af de 185 forskellige Hemmingsen-Tryk, Dr. Lauritz Nielsen har registreret i sin Bibliografi, findes her de 50. Et af dem er et Unicum – den foromtalte tyske Postil 1565 – og i seks andre Tilfælde er Eksemplaret her det eneste i Danmark. Blandt disse er to andre Postiludgaver fra Wittenberg 1567 og Zerbst 1548.

Ogsaa den prægtige Folioudgave af den danske Postiloversættelse trykt af Waldkirch 1600 tildrager sig Opmærksomheden. Paa Forpermen ses følgende Indskrift:

16 IHS 34

Dene bog hör Mig thill mett Rette och haffuer dett Verrett Min hierte kiere Moders fru Ellse brades gud Uende Mig Den att Lese och forstaa gudz Naffuen thill ære mig selff thill salligheds Nøtte. Sallige Ere di ... &c.

Forneden ses følgende Linie, med det kursiverede fremhævet:

Herrens Retferdighed Meter Seellen.

Disse Fremhævelser henviser til Bogens Ejere, nemlig Rigsraad Henrik Ramel til Bækkeskov (1601–53), der var gift med Margrethe Skeel. Margrethe Skeels Forbogstaver er i 1649 aftrykt paa Bindets Forside; da Hen-

*Philip Melanchtons Pastoralteologi, trykt i Roskilde 1538 af Hans Barth.
Indbundet for Biskop i Aalborg Olaus Chrysostomus.*

rik Ramel i dette Aar blev optaget i Rigsraadet, kan det muligvis staa i Forbindelse hermed. Selve Bogen er iøvrigt kun kendt i to fuldstændige Eksemplarer her i Landet. Ogsaa to engelske Postiludgaver kendes her i Landet kun i denne Samling i fuldstændig Stand.

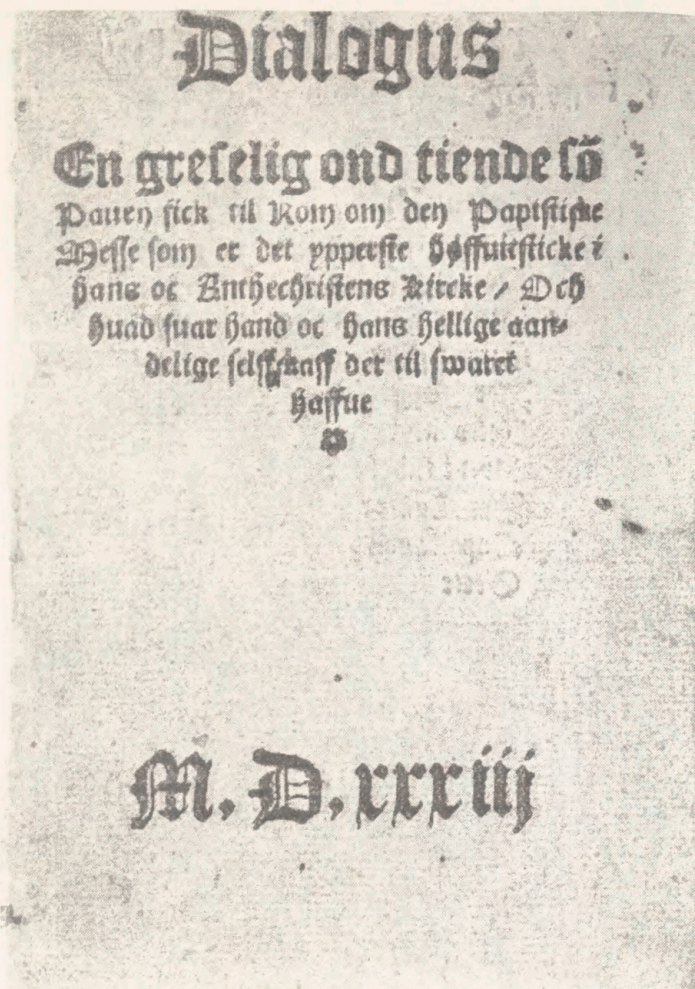
Andre bemærkelsesværdige Hemmingsen-Tryk er hans *Assertiones de evangelio* fra 1579, der er det sidste Arbejde fra Hemmingsens Haand, inden han samme Aar blev afsat fra sin Lærestol ved Universitetet og tvunget til at tage Bopæl i Roskilde. Skriftet er kun kendt i to Eksemplarer. En Udgave af *Enchiridion theologicum* fra Leipzig 1564 har tilhørt Hertug Friedrich I af Sachsen-Gotha og bærer hans kronede Monogram og Vaaben i Guld. I Bindets Snit et »Herz Jesu« Tegn paa rødsprængt Bund. Udgaven er det eneste Eksemplar i Danmark. Ogsaa en Udgave af Pastoralteologien, trykt i Leipzig før 1578, er i et interessant samtidigt blindtrykt Hellæderbind; omkring Midtfeltet læses: »Ich weis nicht bessers im Himmel vnd avf erden dan das virr durch christum selig werden.« Den samme Plade er anvendt i Guldtryk paa Bindet om Samlingens Eksemplar af Hans Thomesens Ligtale: *Trøst aff Guds ord for dennem som aff deris Venners dødelig Affgang bedrøffuiss*, trykt af Benedicht 1573. Da denne er forsynet med egenhændig Dedikation til Lensmanden paa Københavns Slot Morten Venstermand, «sin gunstige patron oc gode Ven», er Bindet udført i Danmark, og det er da sandsynligvis en dansk Bogbinder, der har ejet Pladen.

Ogsaa Samlingens Eksemplar af Hans Thomesens Mindetale 1560 efter Christian den III's Død bærer Forfatterens egenhændige Tilegnelse. Man antager, at det var denne Bog – som Forfatteren ved Nytaarstid 1561 overrakte Frederik den II paa Øm Kloster – der henledte Kongens Opmærksomhed paa Thomesen og skaffede ham Stilling som Sjællands Stifts øverste Provst og Sognepræst ved Frue Kirke, hvor han udgav den Salmebog, der altid vil bevare hans Minde.

Endelig skal blandt Niels Hemmingsens Bøger omtales hans Ligtale over Herluf Trolle, trykt af Lorentz Benedicht 1572, der iøvrigt her er sammenbundet med tre andre af Hemmingsens danske Ligtaler. Det er fra denne Bog, man har den berømte Udtalelse af Herluf Trolle, der ogsaa ofte er citeret i vor Tid. Hemmingsen beretter hvorledes han en Dag paa Holmen,

Henrik Rantzaus Gave til Grev Wolfgang Ernst til Stolberg.

Niclaus Manuel: *Dialogus*, trykt i Malmø 1533 af Johan Hochstraten.

da et nyt Skib skulde sættes i Vandet, fraraadede Herluf Trolle paany at tage til Søs og sætte sit Liv i Fare. Herluf Trolle svarede ham: «Mister ieg mit lifff, ieg faar vel lifff igen. Vide i, huor faare wi hede Herremend, hui wi bære Guld kæder oc haffue Jordegods oc ville vere yppermere oc høyre actet end andre? Der faare haffue wi denne ære for andre, at naar vor Konning oc Herre, Land oc Rige haffuer det behoff, da skulle wi Rigens Fiender

affuerie, beskytte oc beskerme met mact oc all formue vor Fæderne rige, at vore Vndersaatte maa bo oc vere vdi fred oc rolighed: Ja ville wi haffue det søde, saa maa wi oc haffue det sure met«.

Andre Forfattere med en større Repræsentation er Brødrene Niels og Peder Palladius med henholdsvis tre og otte Bøger. De endte begge som Biskopper, Niels i Lund og Peder i København, og begge er de kendt for deres friske og djærve Sprog. I *Det hellige Ecteskabs Ordens Regle*, trykt i Lybæk 1596 røber Bisp Niels et indgaaende Kendskab til Kvindekønnet, idet han siger: »Om Manden vil Christelige regere sin Hustru oc holde hende til lydactighed, da skal hand i begyndelsen holde hende til husholdning, icke lade hende være aldelis ledig, at gaa (oc) strabadze i alle gader, eller staa idelig i døren oc vinduerne, och holde lang fadersnack.« Blandt Bisp Peders Bøger er hans Program for Visitats i Provinsen, *Formula visitationis provincialis* 1555, i et Eksemplar, der har tilhørt Luxdorph og bærer hans Superexlibris.

Af Rasmus Glad findes fire af hans ni Bøger. Deraf er hans *Romanorum Cæsares Italici* 1574 med helsides Dedikation til Melanctons Svigersøn, den berømte Videnskabsmand Caspar Peucer, og den versificerede Danmarkshistorie *Res Danicæ* fra samme Aar dediceret Christian Kolding, »Canonico Lundense«.

Anders Sørensen Vedel er repræsenteret med elleve Bøger. Heriblandt er fire udført i Forfatterens eget Hustrykkeri paa hans Gaard Liljebjerget i Ribe. Det er sammen med Tycho Brahes paa Hven det eneste Hustrykkeri, vi har haft i Danmark, men var dog kun i Virksomhed i to Aar, 1591–92. Her er *Historien om Jesu Christi vor Frelseris Pine oc Død* fra 1592, *Om Menneskelige liffs Kaarthed* fra 1591 – der har staaet paa Valdemar Slot paa Taasinge – og *Den XC Psalme: Moses Guds Mands Bøn*, der oprindeligt var færdigtrykt 1592, men kom til at bære Aarstallet 1593 paa Titelbladet. Vedel havde nemlig i sin Fortale takket Hack Holgersen paa Kallundborg Slot og omtalt dennes første Frue Pernille Gøye, der døde 1589. Nu sker der det beklagelige, at Hack Holgersens anden Hustru Anne Parsberg dør i Barselseng i August 1592. Og Vedel kan ikke sende sin Bog ud med en hædrende Omtale af den først afdøde, mens den sidst afdøde overhovedet

2611534

Duun bag gien Hlyg Gene mott Lott
og fuffen Lott Hmott Hlini firott
Linnu Hluduro firi Hlyg bairno gic
Hlundu Hlyg Duu Lott Lott og fannaa
yng Hlyg Gene even mig. fott
Gene Lalligro Lott.

Hallig Linn Si Hlyg fann fann fann
Si bairno Lott Hlyg Linn
Linn fann fann

Hlyg 1 3

Linn Lott Lott Lott Lott fann og
Linn fann fann fann fann fann fann
Linn fann fann fann fann fann fann
Linn fann fann fann fann fann fann
Linn fann fann fann fann fann fann

Hannus Rulffingens Mott fann

ikke er nævnt. Han maa derfor have Titelarket omtrykt, og da hans private Trykkeri i Mellemtiden er nedlagt, bliver det Mads Vingaard i København, der faar Bestilling paa dette Arbejde, der nu faar 1593 paa Titelbladet, mens Kolofonen siger 1592.

Den vigtigste af dem alle er dog Vedels Folkevisesamling, *It Hundrede vduaalde Danske Viser*, Ribe 1591. Det er et af Hovedmonumenterne i vor Litteratur, vort Kendskab til mange af vore kendteste Folkeviser stammer udelukkende fra denne Bog. At den overhovedet blev trykt, er en Tilfældighed. Under et Besøg hos Tycho Brahe paa Hven traf Vedel Frederik II's Gemalinde, Dronning Sophie. Da Tycho Brahe tilfældigt omtalte, at Vedel var i Besiddelse af en Del gamle Viser, ytrede Dronningen Ønske om at lære dem at kende, og Vedel lovede at sende en Afskrift. Paa det Tidspunkt, da han naaede til Indfrielse af sit Lofte, mente han ikke at kunne nøjes med en almindelig Afskrift; han maatte bearbejde og kommentere Stoffet, for at det kunde blive en tiltalende Læsning. Da han i Mellemtiden havde oprettet sit eget Trykkeri, lod han heldigvis Samlingen trykke. I dette Eksempplar er fire Blade faksimilerede, heller ikke Det kgl. Biblioteks Eksempplar er komplet, Universitetsbiblioteket er Ejer af det eneste kendte fuldstændige Eksempplar.

Man bemærker ogsaa Vedels Ligtale over Frederik II 1588, hvor han udtalte de bekendte dristige Ord: «Mand mener vel, at der som H(ans) N(aade) kunde haffd Aarsag for fremmede Førsters oc vdlendiske Legaters oc andre sine gode Mendes dagelige omgengelse, at holde sig fra den almindelig skadelig drick, som nu offuer all Verden iblant Førster oc Adel oc den menige Mand alt formeget gengs er, da syntis for Menniskelige Øyen oc tancker, at hans Naade kunde leffuet mangan god dag lenger.» Eksempplaret stammer fra Biblioteket paa Valdemar Slot, Taasinge.

I det 16de Aarhundrede havde man ikke nogen samlet Lovbog, men de forskellige Bogtrykkere udgav de forskellige Recesser og Haandfæstninger i Forbindelse med Love som Gaardsretten og Soretten. De er altid ensartet udstyret og ses ofte sammenbundet som Lovsamlinger. Her er fire saadanne Samlinger, nemlig Mads Vingaards 1572 og 1590, Gutterwitz' 1577 og Benedichts 1583.

Fra Christian III.s Bibliotek. I øverste Felt: C(hristian) K(önig) Z(u) D(änemark), fornedet Aarstallet 1553.
Samme Indskrift og Aarstal i det forgyldte Snit. Indeholder Melanctons Udgave af J. Jonas: Heubtartikel
Christlicher Lere. Wittenberg 1553.

Af Jacob Madsen Aarhus findes tre Arbejder, deriblandt hans berømte Hovedværk *De litteris* 1586, et genialt Forsøg paa at skabe en almindelig Fonetik. En ejendommelig Bog er Matthæus Judex eller Richter: *De typographiæ inventione*, trykt af Hans Zimmermann i København 1566. Det er det første Arbejde i Norden om Bogtrykkerkunsten, og et af de tidligste overhovedet. Forfatteren var Professor i Jena, og Fortalen er undertegnet kort før hans Død i 1564. Fremkomsten af et saadant Arbejde i København af en udenlandsk Forfatter er saa mærkelig, at man tidligere har betvivlet, at det virkelig var fremstillet i København. Det er det imidlertid. Forfatteren fortæller baade om Bogtrykkerkunstens Oprindelse og giver et Billede af dens praktiske Anvendelse i Datiden.

Aarhundredets største internationale Navn er Tycho Brahe, der som en Videnskabens enevældige Fyrste regerede paa Hven. Her havde han ogsaa sit eget Hustrykkeri, og to af Bøgerne her er fremstillet paa Hven. Det er dels Tycho Brahes egne astronomiske Breve fra 1596 og *Diarium astrologicum* for 1586, skrevet af hans nære Medarbejder Elias Olsen Morsing. Foruden Kalenderen for 1586 med Spaadomme om Vejret o.s.v. indeholder Bogen en Afhandling om Kometen 1585. Man mener iøvrigt, at Forfatteren selv er den rette Opdager af denne Komet. Han foretog sammen med Anders Sørensen Vedel en Rejse rundt i Danmark, hvor de udførte geografiske Stedsbestemmelser, mens Vedel tillige indsamlede Stof til den Danmarkshistorie, der senere blev skrevet af Huitfeldt.

Samlingens fornemste Tycho Brahe-Tryk skal dog ikke søges mellem Hventrykkene. Det er *Astronomiæ instauratæ mechanica*, trykt »in arce Ranzouiana«, paa Henrik Rantzau's Slot Wandsburg nær Hamborg 1598. Det er et af de skønneste danske Værker fra det 16de Aarhundrede, illustreret med 24 store Træsnit og 5 Kobberstik, der viser hans Bygninger og Instrumenter paa Hven, foruden mange Initialer og Vignetter og træskaarne Rammer til hver Side. Og alt er i dette Eksemplar i pragtfuld samtidig Haandkolorering, paalagt Guld, og bærer Dedikation til Ærkehertug Ferdinand af Østrig, den senere Kejser Ferdinand den Anden. Dette Pragtværk udsendte Tycho Brahe, da han 1597 skuffet forlod Danmark og tog Ophold hos Rantzau for at søge Introduktion til en ny Mæcen. Det

Det Eksemplar af Hieronymus Osius' Hyldestdigte til Christian III og Rigets betydende Mænd, som Forfatteren sendte Christian III personlig. Indskriften paa Forsiden lyder i Oversættelse:
Til Danmarks navnkundige Konge. Trykt i Wittenberg 1558.

er kun fremstillet i et lille Oplag til Gavebrug, man mener næppe i meget mere end hundrede Eksemplarer. Iøvrigt er det en af de første danske Bøger, hvori Kobberstik indgaar som Illustrationsmateriale.

Huitfeldts Danmarkskronike 1-10 1595-1604 er indbundet i 6 Hellæderspejlbind af Johan Boppenhausen. Paa Forsiden ses et kronet Monogram D. E. M. Det er tidligere tydet som Ellen Marsvins, idet D'et skulde læses som Domina, Frue. Det er imidlertid ikke muligt, Ellen Marsvin døde 1649, og disse Bind er fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. Monogrammet hører stadig til de uløste Gaader blandt danske Superexlibris.

Nogle Bind af Statholderen Henrik Rantzaus Produktion skal omtales. Det er den eneste storladne Renaissancefyrste, vi har haft her i Landet, og det kan tilføjes, at det ogsaa er den eneste, der har haft Raad til at være det. Der er flere med store egenhændige Dedikationer til Grev Wolfgang Ernst til Stolberg, Grundlæggeren af det for os danske saa interessante Bibliotek i Wernigerode, og de er skænket i indbunden Stand. Paa Forpermen bemærker man, at Rantzau altid lader trykke sit Navn, det Aar han skænker Bogen, og sin Alder. Undertiden indgaar ogsaa hans Vaaben og andre Inskriptioner – som *Produx Cimbricus*, *Cimbrernes Fører* – i Udsmykningen. Frobens Udgave af Breve til Henrik Rantzau, Frankfurt 1595, er i et saadant Pragtbind af hvidt Læder paa Træplader med Spænder over et forgyldt og ciseleret Snit, paa Forsiden H(enricus) R(anzovius) *Produx Cimbricus* 1596 *Ætatis* 71, med det Rantzauske Vaaben som Midtfigur.

Det Stolbergske Bibliotek har været nævnt flere Gange, og da ikke saa faa af Kay Høegs Bøger bærer dette Biblioteks Exlibris, vil det være naturligt at omtale det lidt nærmere. Dets Begyndelse blev gjort af den i det 16de Aarhundrede regerende Grev Wolfgang Ernst, der reddede Resterne af forskellige Klosterbiblioteker, f. Eks. Ilsenburg, og foretog Indkøb i saa stor Stil, at Lærde ofte søgte til Wernigerode for at benytte Biblioteket. Dets relativt store Bestand af dansk 16de Aarhundredes Litteratur – der altsaa nu for en stor Del befinder sig her i Samlingen – skyldes utvivlsomt for en Del ham. Ogsaa Broderen Heinrich, der overtog Regeringen ved Wolfgang Ernst's Død 1606, ejede bibliofile Interesser og forøgede Biblio-

Om afftinen kom Joseph aff Arimathia/
en erlig Raadmand. Hand dristede sig til/ gick
ind til pilatum oc bad om Jesu Legeme zc.

Oc der pilatus formerckte at Jesus vaar
død / da gaff hand Joseph legemet / oc hand
Pisste it linclæde/ tog hannem ned / oc sigste
hannem i linclædet. Marcj. xv.

En Bøn om Tacknem- melighed.

In allerkieriste H^EXre Jesu
Christe/ Jeg beder dig ydmyge-
lige/ giff mig din Naade/ at li-
ge som Joseph aff Arimathia beuiste sin
Tro oc Tacknemmelighed/mod dit døde
Legeme/ den tid saa gaat som alle Men-
niske haffde forladet dig/ Jeg oc lige saa/
effter hans exempel/ maa daglige beuise
min Tacknemmelighed/ først mod dig/ met
it Christeligt lessnet / der næst mod min
Næste / som mig haffuer giort til gode/
met Kierlighed oc tienstaetighed / paa det
at naar du straffer de wtacknemmelige/
ieg da maa vndgaa din retsærdige straff
oc vrede/ Amen.

L iij

Da

Humanis: ut doctiss: viro
D. Caspuro Peucero

Medico et professo: Vite

Burgensi, Amico

Charis:

~~dt~~

Autor

10 Maj

Anno

1574

Vindobonae

teket. Efter hans Død 1615 indtraadte en Stilstand; de urolige Forhold under Trediveaarskrigen har sikkert været en væsentlig Aarsag hertil. Men under Grev Christian Ernst's (1691–1771) Regime blomstrede Biblioteket atter op. Christian Ernst var Fætter til den danske Konge Christian VI og saa nær knyttet til denne som Ven og Raadgiver, at man maa betragte ham som hemmelig dansk Statsminister.

I Wernigerode havde Bibliotekets dengang ca. 4000 Bind været huset i St. Sylvestri Kirke. Under Christian Ernst blev Bøgerne overflyttet til Slottet, og der blev ansat en uddannet Bibliotekssekretær, ligesom Greven selv tog Del i Ordning og Katalogisering. Blandt de Afdelinger, der bl. a. blev udbygget paa den Tid, var en Bibelsamling, der i 1755 omfattede 905 Udgaver og i 1766 1714 Udgaver. Ved Christian Ernst's Død 1771 var Biblioteket vokset til ca. 30.000 Bind.

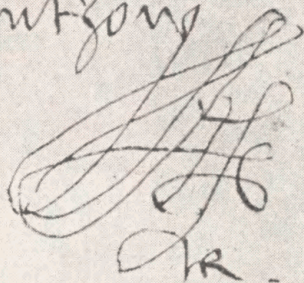
Det falder naturligt, at en fremmed Bogsamler, der er saa nært knyttet til Danmark, som Tilfældet er her, har en fyldig Repræsentation af den danske Litteratur. Af Palæotyper var der seks: Jyske Lov 1508, Saxo 1514, Michaelisbrødrenes Register 1524, det ny Testamente 1524, Davids Salmer 1528 og Biblen 1550. Danmark var altsaa repræsenteret i Bibelsamlingen baade ved den første Oversættelse af det ny Testamente og den første – og forøvrigt ogsaa den anden 1588–89 – Bibel. Og de følgende Tidens Bøger fandtes i forholdsmæssigt lige saa stort Antal, i Særdeleshed var den med Christian Ernst samtidige Litteratur yderst fyldig. Bl. a. maa han have værdsat Holberg, hvis Værker fandtes i stor Udstrækning. Ogsaa en Del Haandskrifter om nordiske Emner var til Stede.

Omend en Del af disse Bøger kan være købt under Grevens Besøg i Danmark i 1733, 1735 og sidst i Aaret 1739, maa han dog ogsaa paa anden Maade have forøget sin danske Samling. Det vides, at han sendte tysk Litteratur til Christian den Sjette; i et Brev fra 1736 takker denne ham saaledes for en Bogpakke, og han har vel ogsaa modtaget danske Bøger igen paa Kongens Foranledning. Under Opholdet i 1739 forærede Kongen ham under et Besøg paa Frederiksborg den i 1738 udkomne Bibel, som han lod kostbart indbinde. Under samme Besøg lod han forskellige danske Haandskrifter kopiere, lod tegne Prospekter af enkelte Bygninger og hele

Iu Collegiorum Dnu, Dnu
Wolfgang Ernst, Dracon
Zur Stolberg, Wilsdorf,
Königstein und Wernigerode
Quinque quodvis Dnu, Zur
singularem inuere duntaxat
sua affectione
ergo dno surgeni

A. Dni 1596.
Aetatis 71.

Henric Rantzau

A large, ornate handwritten signature in dark ink, consisting of several overlapping loops and flourishes, ending with a small horizontal stroke.

Dedikation fra Henrik Rantzau til Grundlæggeren af Biblioteket i Wernigerode,
Grev Wolfgang Ernst til Stolberg.

Byen, fik af Hans Egede et af denne egenhændigt haandtegnet illumineret Kort over Grønland o. s. v. Omkring Midten af 1930'rne maatte man paa Grund af en Familietragedie skille sig af med Dele af Biblioteket, og ved den Lejlighed kom det væsentlige af den danske Bestand her til Landet. Heraf er altsaa Hoveddelen af Litteraturen før 1601 indlemmet i Kay Høegs Samling.

Vor fornemste Bogtrykker i det 16de Aarhundredes sidste Halvdel er Lorentz Benedicht. Der findes her i Samlingen 35 af hans Tryk, og vi skal se paa et Par af hans vigtigste. Her er et prægtigt Eksemplar af Niels Jespersens *Gradual* 1573, et af Benedichts monumentaleste Tryk. Det er det første Værk om vor tidlige Kirkemusik, udarbejdet som en Haandbog for Præsterne, og ligesom Tilfældet var med Christian den Tredies Bibel, blev der udsendt en Forordning om, at alle Landets Kirker skulde anskaffe Værket. Alligevel er der kun bevaret 12 fuldstændige Eksemplarer. Som Bogtryk er det et meget smukt Arbejde, med Træsnit omgivet af fine træskaarne Rammer, Portræt af Frederik den Anden og det danske Rigsvaaben samt figurlige Initialer. Paa Forsatsbladet findes følgende Indskrift: »Anno 1586 denn 23 septembris kufte Ich Hans Ian Appelen diis bauch fom abraham bockbinder for IX m den« (9 Mark dänisch). Det gamle Læderbind har været ødelagt, men Træpladerne har været bevaret. Heldigvis har man ikke revet Bindet af ved Ombindingen, men blot trukket nyt Skind paa Træpladerne. Derved har Bogen undgaet den ekstra Beskæring, der ellers er almindelig ved Ombindinger, og har bevaret sin oprindelige Størrelse.

Lorentz Benedichts største Arbejde er Peder Tidemands fortrinlige Fordanskning af Luthers Huspostil 1564. Dette Værk er i Tidens Løb praktisk talt slidt op, baade Det kgl. Biblioteks og Universitetsbibliotekets Eksemplarer er ufuldstændige, her er imidlertid et komplet stort og rent Eksemplar i samtidigt Bind.

Og som det sidste skal nævnes Benedichts *Passional* fra 1573. Det hører til de skønneste Bøger, der er fremstillet i Danmark. Hver Side er omgivet af bred Kartoucheramme, i en Del af højre Sides Rammer ses nederst Frederik den Andens kronede Monogram. Alle Tekstens 50 Venstre-Sider bærer et helsides smukt udført Træsnit; de kan føres tilbage til Albrecht

Lorentz Benedichts Passional 1573. En af de 50 Billedsider.

Dürers Passionsbilleder. Alle Rammer og Træsnit er i smuk samtidig Haandkolorering, saadan som ogsaa de andre bevarede Papireksemplarer er det. Derimod eksisterer der to Eksemplarer paa Pergament, der ikke er farvelagt.

Ved denne Gennemgang af Bøgerne er der i første Række lagt Vægt paa at fremdrage det ualmindelige, men det betyder naturligvis ikke, at de Bøger, der har været fremme i Handelen, savnes. Men de er gjort til Genstand for Behandling andre Steder og vil næppe interessere i saa høj Grad som det usædvanlige. Her er f. Eks. Smith's Lægebøger i de tre Udgaver, Hans Christensen Bartskaers Lægebog 1596 og Pestbog fra samme Aar, de to Komædiebøger af Peder Jensen Hegelund 1579 og Hieronymus Justesen Ranch's Kong Salomons Hylding 1585, foruden Aarhundredets største bogtrykte Arbejde, Frederik den II's Bibel 1588-89, etc.

Mange af Bøgerne giver gennem Inskriptioner eller Navne Bidrag til Belysning af Bøgenes Historie. Flere er allerede anført. I et uanseligt lille Bind skjuler sig den gamle Folkebog, Broder Russes Historie 1555, og paa en indklæbet Seddel fortæller Bibliotekar Carl Elberling, at dette er det Eksemplar, han fik som Gave, da han i 1869 skilte og konserverede de Eksemplarer af det forhen ukendte Tryk, som Chr. Bruun to Aar tidligere fandt som Bogperm i en af Det kgl. Biblioteks Bøger. Vedels Saxooversættelse 1575 har tilhørt Molbech, der paa nogle bagi indklæbede Blade har indføjjet sine Noter. Hans Olsen Slangerups Sørgetale over Frederik II har tilhørt Hans Pedersen Kallundborg (1599-1671), der naaede at blive Rektor baade i Fødebyen Kallundborg, Malmø og Roskilde.

Lorentz Benedichts Tryk af Johs. Carions Chronica 1595 har tilhørt Historikeren Claus Christoffersen Lyschander, der har erhvervet Bogen 1612, og paa fire tæt beskrevne Blade i Anders Jensen Mariagers Fader vor, trykt af Benedicht 1586, findes en Række personalhistoriske Oplysninger om Slægten Grubbe.

Hans Mogensens Ligtale over Jacob Huitfeldt 1585, der var Lensmand paa Trondhjems Gaard, har først tilhørt Vibeke Gyldenstjerne, gift med Niels Friis til Hesselagergaard og Ørbækklunde, en Broder til Jacob Huitfeldts Hustru Lisbeth. Fra Vibeke Gyldenstjerne gik Bogen gennem hendes

Broder Henrik Gyldenstjerne til Rudbjerggaard i Arv til dennes Datter Pernille Gyldenstjerne, der var gift med Erik Rosenkrantz til Arreskov, Lensmand paa Bergenhus. Dette Ægtepars Datter Pernille Rosenkrantz har derefter arvet Bogen. Hun var gift med den kendte Rigsraad Gunde Rosenkrantz, hvis Liv endte som en Tragedie. Bøger var Arvegods indenfor Adelen dengang.

Det er uhyre karakteristisk, at man meget sjældent støder paa Personnavne med Tilknytning til København i de tidlige Tryk. Det er alle Navne med Tilknytning til de store Gaarde, til Skolerne og Præstegaardene. Københavns Ildebrand 1728 har taget næsten alt, hvad der fandtes af Bøger i Hovedstaden.

Kay Høegs Samling er overordentlig velkonserveret. Skal man videreføre en Specialsamling af saa sjældne Tryk, som det her drejer sig om, kan man ikke tillade sig at vrage i Forventning om, at et bedre Eksemplar skal komme frem. Men her er gjort, hvad der kan gøres for at redde og udbedre, hvad der eventuelt maatte have lidt Skade under Bøgernes flerhundredaarige Rejse gennem Tilværelsen. Saa de kan overgives til senere Slægter i levedygtig Stand.

Efter et kort Sygeleje døde Samlingens Ejer Assurandør cand. jur. Kay Høeg Onsdag den 27. August 1947 i en Alder af 53 Aar. Hermed er en af vort Lands mest interesserede og største Bogsamlere gaaet bort.

Kay Høegs boglige Interesser strakte sig over flere Omraader. Foruden den her omtalte fremragende Samling af dansk Litteratur indtil Aar 1600 ejede han bl. a. en meget fin Repræsentation af H. C. Andersens Produktion, omfattende baade Bøger – hvoriblandt Ungdomsforsøg med Titelbladene baade fra 1822 og 1827 og et henrivende Eksemplar af de første Eventyr fra 1835-42 – samt Breve og Manuskripter. Blandt de sidste Manuskriptet til Eventyret Klokken og til H. C. Andersens Digt til Fødebyen Odense.

Blandt de Mennesker indenfor vort Lands Bogverden, Kay Høeg kom i Forbindelse med, efterlader han sig det smukkeste Minde om en sjælden elskværdig og tiltalende dansk Mand, der gennem sin boglige Interesse har sat sig et straalende Monument.